

ІНСТИТУТ ЛІТЕРАТУРИ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

Стаття дає загальне уявлення про наукову роботу колективу Інституту літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України на сучасному етапі. До уваги читачів: коротка історична довідка про Інститут, інформація про основні завдання та актуальні напрями досліджень, структурні підрозділи установи, цінні зібрання рукописної спадщини – архівні фонди, а також бібліотечні фонди Інституту. У студії подано огляд основних результатів науково-дослідницької, видавничої діяльності (фундаментальні праці теоретико- та історико-літературного плану, проекти державного значення, індивідуальні та колективні монографії, видання літературно-художньої спадщини тощо), інформацію про організацію та проведення наукових, науково-популяризаційних заходів, експертну діяльність, роботу наукових рад, центрів, активну діяльність наукової молоді Інституту, міжнародну співпрацю установи, співпрацю із закладами вищої освіти, громадськими установами, масмедіа. У загальних рисах окреслено перспективні плани розвитку Інституту літератури, основні видавничі задуми, науково-дослідні проекти.

Ключові слова: Інститут літератури, сучасне літературознавство, наукові досягнення, фундаментальні праці, найновіші видання, популяризація науки, перспективні плани.

Olena Polishchuk. Institute of Literature Now

The paper gives a general idea of the scholarly work carried out in Shevchenko Institute of Literature during the last years. It provides a brief historical reference, general information on the main tasks and actual directions of research, structural units of the institution, valuable collections of the manuscript heritage, archival and library funds of the Institute.

The survey presents the main results of the research and publishing activities of the institution, points out the fundamental works in the fields of literary theory and history, both of individual and collective authorship, and names some significant academic editions of Ukrainian literary classics.

In particular, it is emphasized that during the last decade several important projects of state importance were completed, "History of Ukrainian Culture" in 5 volumes (9 books) being among them. To the 200th anniversary of Taras Shevchenko's birth, the Institute of Literature prepared and issued 6 volumes of "Shevchenko Encyclopedia". The work on the other significant project, the 12-volume collection of works by Taras Shevchenko, has also been completed. The Institute also published volumes 1–4 of the academic "History of Ukrainian Literature" in 12 volumes. The first volume of the 7-volume "Franko Encyclopedia" appeared in print. Within the frame of regular work on the research themes, the staff of the Institute of Literature prepared and published a number of collective studies and collections of articles, namely: "Ukrainian Literary Criticism of the 20th Century: Anthology: in 2 vol.", "Personal Library of Ivan Franko: Detailed Description: in 4 vol." (vol. 1–2), "Taras Shevchenko and Imperial Censorship: Collection of Documents", "Taras Shevchenko in Criticism". The scholars of the Institute of Literature took part in the project of unique edition "Investigative and Supervisory Files on Taras Shevchenko (1847–1859)". The institution also published three collections of the series "Theoretical Revisions": "Modernism after Postmodern", "Post-colonialism. Generation. Culture", "Literature on the Field of Media" (Department of literary theory and comparative studies), "Existence of the Canon" (Department/Sector of slavic literatures), "Izbornyk 2012–2016" (Department of history of Ukrainian literature), "Ukrainian Literature of the 19th – Early 20th Century: Literary Word in the Nation's Progress" (Department/sector of classical Ukrainian literature).

The paper includes information on the research and educational events organized by the Institute; its expert activity; the work of scholarly councils and centers; international collaboration; cooperation with Universities, public institutions and mass media.

The prospective plans for the development of the Institute of Literature, its major publishing plans and future research projects have been outlined as well.

Keywords: Institute of Literature, modern literary studies, scholarly achievements, fundamental works, newest editions, popularization of knowledge, prospective plans.

Інститут літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України належить до найстаріших академічних установ нашої держави. Створений як Інститут Тараса Шевченка 1926 р. в Харкові, до складу Академії наук України ввійшов 1936 р. Інститут постав із потреби творити національну науку про літературу, з необхідності зібрати та опрацювати розпорошений і несистематизований масив рукописної спадщини української літератури від давнини до сучасності. Розпочиналась

же історія установи подвижницькими пошуками і збиранням рукописної й малярської спадщини Тараса Шевченка¹.

Нині ж рукописний фонд Інституту є його справжнім інтелектуальним та духовним скарбом, найбільшим в Україні спеціалізованим зібранням матеріалів з історії української літератури (має статус *національного надбання*): тут зосереджено понад 250 особових фондів та колекцій, понад 120 тисяч одиниць зберігання особливо цінних пам'яток писемності (зокрема й рукописів XIV ст.), особові архівні фонди Г. Сковороди, І. Котляревського, Т. Шевченка, С. Руданського, І. Франка, Панаса Мирного, Лесі Українки, О. Кобилянської, В. Стефаніка, П. Тичини, М. Рильського, В. Сосюри, Ю. Яновського, О. Гончара, В. Стуса, В. Симоненка та багатьох інших видатних українських письменників. На матеріалах фондів Інституту значною мірою ґрунтується дослідницька діяльність не лише нашої установи, а й літературознавчі, історичні та ширші культурологічні студії численних науковців з України та з-за кордону.

Фонди бібліотеки Інституту нараховують понад 200 тисяч одиниць зберігання, зокрема книжкові та брошурні видання (XVIII – XXI ст.), часописи (XIX – XXI ст.) тощо. Найповніше репрезентовано в бібліотечних фондах установи літературно-художню та літературознавчу україніку. Серед цінних видань, що зберігаються в бібліотеці Інституту – комплекти журналів “Основа”, “Правда”, “Киевская старина”, “Зоря”, “Літературно-науковий вістник”, “Українська хата”, “Книгарь”, “Червоний шлях”, “Життя й революція”, “Нова генерація”.

За майже столітню історію наша установа посіла унікальне місце в просторі української літературознавчої фундаментальної науки. Нині Інститут є провідним центром академічного літературознавства в Україні, здійснює системну роботу з дослідження актуальних питань української та зарубіжної літератури із застосуванням найновіших наукових методологій.

Відділи української літератури XX ст. та сучасного літературного процесу, історії української літератури із сектором класичної української літератури, теорії літератури та компаративістики із сектором компаративістики, шевченкознавства, світової літератури із сектором слов'янських літератур, рукописних фондів і текстології, науково-інформаційний відділ активно розвивають і примножують українські літературознавчі школи – ті, які зародилися на початках наукової діяльності установи, й ті, які виникли в останні десятиліття: шевченкознавства, текстології, літературного джерелознавства, медієвістики, класичної літератури, сучасного літературного процесу, компаративістики, світової літератури, американістики, теорії літератури, славістики.

Системно та ґрунтовно в Інституті літератури розвиваються основні наукові напрямки досліджень: історія української літератури від найдавніших часів до наших днів, шевченкознавство, сучасна теорія літератури, історія зарубіжних літератур, слов'янські літератури, текстологія та літературне джерелознавство, порівняльне літературознавство, літературознавча бібліографія.

Поєднуючи традиційні та найновіші підходи до літературного тексту, співробітники Інституту готують фундаментальні дослідження теоретико- та історико-літературного плану, індивідуальні монографічні праці, статті, а також енциклопедії, підручники й посібники, біо-бібліографічні покажчики, виховують наукову зміну, координують дослідження в галузі літературознавства, упроваджують свої напрацювання в програми шкіл, вищих навчальних закладів.

Нині, як і в минулому, діяльність Інституту літератури неухильно спрямована на розвій та нарощення духовно-інтелектуального потенціалу – найважливішого

¹ Див.: Інститут літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України, 1926 – 2001: Сторінки історії, 75. – Київ: Наук. думка, 2003. – С. 17.

стратегічного ресурсу нації. Саме в тому, щоб генерувати, розвивати й утверджувати ґрунтовно академічну, національну науку про літературу, пропонувати українському суспільству літературознавчі дослідження світового рівня й полягає основне завдання Інституту.

Упродовж останнього десятиліття наш колектив здійснював роботу над фундаментальними видавничими задумами. Завершено кілька вагомих багаторічних проектів державного значення. Серед них – **“Історія української культури”** в п’яти томах (дев’яти книгах). 2014 р. акад. НАН України М. Жулинський (головний редактор 5-го тому) та к. філол. н. М. Бондар (заступник головного редактора, відповідальний секретар 5-го тому) удостоєні Державної премії України в галузі науки і техніки за участь у написанні розділів цього видання та за організаційну роботу над 5-м томом (підготовку книг якого здійснював Інститут літератури). Часовий відрізок, розглянутий у завершальному п’ятому томі (у чотирьох книгах) **“Історії української культури”**, охоплює період ХХ – початку ХХІ ст.

До 200-літнього ювілею Тараса Шевченка Інститут літератури підготував та видав шість томів **“Шевченківської енциклопедії”**, низку спеціальних видань. Над укладанням шеститомної **“ШЕ”** (редкол.: М. Жулинський (гол.) [та ін.]; Т. 1, 2 – 2012 р., Т. 3, 4 – 2013 р., Т. 5, 6 – 2015 р.) співробітники Інституту літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України працювали понад двадцять років. Це унікальний за своєю масштабністю дослідницький і довідковий проект. У цій персональній енциклопедії відображено здобутки шевченкознавства за півтора століття, на основі застосування традиційних і новітніх методик та стратегій проаналізовано всю літературну й образотворчу спадщину Тараса Шевченка, докладно висвітлено його біографію, розглянуто документи, пов’язані з навчанням, проживанням, арештом і засланням митця, мемуари, історію виникнення творів, ушанування пам’яті поета, інтерпретації його творчості, зв’язки із зарубіжними літературами та мистецтвом. Енциклопедія містить 6307 статей різного обсягу – від короткої довідки до кількадесятсторінкового монографічного дослідження, 5800 ілюстрацій, із яких 453 – на кольорових вклейках. Її загальний обсяг становить 5360 сторінок (646 обліково-видавничих аркушів). **“Шевченківську енциклопедію”** відзначено Державною премією України в галузі науки і техніки 2017 р.: нагороджено авторський колектив у складі І. Дзюби, О. Бороня, Р. Харчук, М. Юр, В. Смілянської, Н. Чамати, а також В. Бородіна (посмертно). Вийшло друком окреме видання **“Шевченківська енциклопедія: літературні твори”** (2016 р.), куди ввійшли статті про всі відомі поетичні, прозові та драматичні твори Шевченка, включно зі Щоденником. Кожен із них досліджується комплексно: розглянуто механізм функціонування в широкому літературному контексті, проаналізовано структуру і поетику, запропоновано об’єктивну інтерпретацію.

Завершено роботу над **12-томним зібранням творів Тараса Шевченка**, виданням, яке стало ще одним вагомим досягненням української гуманітарної науки. Повне зібрання творів Т. Шевченка підготували Інститут літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України (1–6 томи, присвячені літературній спадщині; 12 том – довідково-допоміжний), Національний музей Тараса Шевченка, Інститут мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського НАН України (7–11 томи, присвячені образотворчій спадщині; 12 том) за активної участі співробітників Інституту української мови НАН України та Інституту мовознавства ім. О. О. Потебні НАН України. Повне зібрання творів Т. Шевченка у 12 томах (2001 – 2014 рр.) охоплює всю відому на сьогодні спадщину митця: поезію, прозу, драматичні твори, Щоденник, автобіографію, статті,

археологічні нотатки, “Букварь южнорусский”, Шевченкові записи народної творчості, листи, дарчі та власницькі написи, документи, складені Т. Шевченком або за його участю, репродукції всіх відомих (навіть у копіях) творів живопису і графіки, містить також відомості про неznайдені або втрачені твори.

Вийшли друком 1–4 томи академічної **“Історії української літератури”** у 12 томах (керівник проекту – акад. НАН України В. Дончик). Нова дванадцятитомна **“Історія української літератури”** покликана подати розгорнуту панораму зародження та розвитку вітчизняного письменства Х – ХХІ ст., його родових, жанрових і художніх форм, унікальних пам’яток і письменницьких особистостей. Перший том (наук. ред. Ю. Пелешенко, М. Сулима; вийшов друком 2013 р.) присвячений літературі раннього і зрілого Середньовіччя, що хронологічно збігається з епохою Київської Русі (Х – перша половина ХІІІ ст.), та літературі пізнього Середньовіччя (друга половина ХІІІ – перша половина ХVІ ст.), розвиток якої позначений ренесансними віяннями. Другий том дванадцятитомної **“Історії української літератури”** (наук. ред.: В. Сулима, М. Сулима; 2014 р.) присвячено художній писемності доби першого національного відродження та раннього бароко (друга половина ХVІ – перша половина ХVІІІ ст.), а також літературі пізнього бароко, коли посилюлися процеси секуляризації і формування літератури як повноправного явища світської культури (друга половина ХVІІІ ст.). У третьому томі (наук. ред. М. Бондар, Ю. Кузнецов; 2016 р.) розглянуто період розвитку національного письменства від останніх років ХVІІІ ст. (прикметних виходом у світ перших частин поеми **“Енеїда”** І. Котляревського) до кінця 1830-х років – час, коли українська література постає новою (у питомій художній якості, з новочасним змістом), зорієнтованою на народну мову. Четвертий том **“Історії української літератури”** в 12 томах присвячено одній постаті – Тарасу Шевченку. Його автор, акад. НАН України І. Дзюба здійснює літературознавчу інтерпретацію творчої спадщини Кобзаря в поєднанні з розповіддю про його життєвий і творчий шлях, з’ясовуючи природу його феноменальної популярності та впливу на уми і почуття багатьох поколінь українців.

2016 р. опубліковано перший том семитомної **“Франківської енциклопедії”** (редкол.: М. Жулинський, Є. Нахлік, А. Швець та ін.; Інститут літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України, Інститут Івана Франка НАН України). Тут подано статті про письменників, літературознавців, фольклористів, мовознавців – од зачинателів нової української літератури до тих, хто потрапив у поле зору І. Франка. Висвітлено прижиттєві зв’язки письменника, його відгуки та роздуми про попередників і сучасників, а також спогади, дослідження та висловлювання про нього.

Співробітники Інституту літератури, виконуючи науково-дослідні теми, підготували та опублікували ряд колективних монографій та збірників статей: **“Українська літературна критика ХХ століття: антологія: у 2 т.”** (наук. ред. – акад. НАН України В. Дончик; том 1 вийшов друком 2015 р.; том 2, книга 1 – 2016 р., книга 2 – 2017 р.) дає доволі конкретне й повне уявлення про літературний процес минулого століття в Україні. В основі видання – численні літературні дискусії, що відбувалися впродовж усього ХХ ст., тут представлено творчість чи не всіх провідних критиків цього періоду. Антологія ознайомлює читача з панорамою тогочасної літературної боротьби, зародженням та формуванням нових естетичних поглядів, спадкоємністю визначальних ідей, зміною мистецьких генерацій. Багатий літературно-критичний матеріал відтворює внутрішню напругу не лише полемічних протистоянь у питомих художніх питаннях, а й засвідчує послідовні зусилля української літератури й критики в обороні своєї нації, її мови та культурної самобутності.

“Бібліотека Івана Франка: наук. опис: у 4 т.” (наук. керівник проекту – Г. Бурлака; Т. 1 – 2010 р., Т. 2 – 2015 р.). Франкова багатотисячна книгозбірня є

вагомим складником архіву письменника, що зберігається у відділі рукописних фондів і текстології Інституту літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України. У зібранні, яке охоплює період від XVI до початку XX ст., представлено видання понад двадцятьма мовами з різноманітних галузей знань. Бібліотека зберігає свідчення невтомної роботи письменника над текстами, автографи його творів та етнографічних записів. Історію формування І. Франком особистої книгозбірні представлено у вступній статті д. філол. н. Я. Мельник, про важливість дослідження бібліотеки для пізнання творчої фізіономії письменника йдеться в передньому слові акад. НАН України М. Жулинського. До першого тому наукового опису ввійшли позиції з порядковими номерами 1 – 1200, до другого – 1201 – 2600. Видання наукового опису особистої бібліотеки в Україні здійснюється вперше. Для зручності користування опис опоряджений показниками імен, назв видань, місць видань, хронологічним, відсутніх видань, автографів І. Франка, дарчих написів та провінієнцій.

“Тарас Шевченко і царська цензура: збірник документів” (Ін-т літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України, Укр. наук. ін-т Гарвардського ун-ту, Наук. тов-во ім. Шевченка в Америці, Укр. Вільна академія Наук у США, Ін-т критики; підгот. тексту, стаття І. Брижіцької; наук. ред. О. Федорук; комент. І. Брижіцької, І. Ковальова, О. Федорука. – Київ: Критика, 2015. – 334с.) – видання побачило світ завдяки дослідницькій діяльності науковців нашої установи.

“Тарас Шевченко в критиці”. – Т. I: Прижиттєва критика (1839 – 1861) (заг. ред. Г. Грабовича; упорядкув. О. Бороня, М. Назаренка; тексти підготували О. Бороня, С. Гайдук, М. Назаренко за участі В. Іскорко-Гнатенко, П. Михеда; наук. ред. С. Захаркіна, О. Федорука; комент. та пояснення О. Бороня, С. Захаркіна, М. Назаренка, О. Федорука; НТШ в Америці, Ін-т джерелознавства НТШ-А, Ін-т критики., 2013 р.); Т. II: Посмертна критика (1861) (2016 р.) Це двотомове видання є найповнішим на сьогодні коментованим зібранням текстів про літературну й образотворчу спадщину Шевченка, опублікованих за його життя (I том) й у перший рік по смерті (II том). Статті, рецензії на всі окремі видання Шевченкових творів, нотатки, принагідні згадки українською, російською, польською, німецькою та іншими мовами (присвячені не лише особисто Шевченкові, а й українській літературі загалом, збірникам, де було опубліковано його твори, книжкам, в ілюструванні яких він брав участь, тощо) наведено здебільшого в повному обсязі і майже всі за першодруками. Чимало уваги приділено польськомовним і чеськомовним публікаціям, досі малознаним навіть серед фахівців. Наведено літературні полеміки довкола Шевченка або взагалі дискусії з різних приводів із покликами на твори поета чи апеляціями до його постаті. Корпус двох томів містить 461 текст різного обсягу – від двох-трьох рядків до кількох друкованих аркушів. 30 із них не зафіксовано в жодній дотеперішній шевченкознавчій бібліографії. Чимало публікацій уведено до наукового вжитку вперше, зокрема це найраніші відомі на сьогодні згадки про Шевченка в російській і англійській пресі.

Шевченкознавці Інституту літератури взяли участь у підготовці до друку унікального видання **“Слідчо-наглядові справи Тараса Шевченка. Корпус документів (1847 – 1859). Метаграфовані тексти”** (упоряд.: Г. Боряк, Л. Демченко, В. Шандра; ред. кол.: О. Бороня, Г. Боряк, Г. Бурлака, С. Гальченко, І. Глизь, М. Жулинський, О. Музичук, О. Реєнт, В. Смолій (відп. ред.), Д. Стус, В. Шандра), яке вийшло друком 2018 р. завдяки співпраці Інституту історії України, Інституту літератури ім. Т. Г. Шевченка, Центрального державного історичного архіву України, Національного музею Тараса Шевченка.

Відділом теорії літератури опубліковано три збірники серії “Теоретичні Ревізії”. **“Модернізм після постмодерну”/Теоретичні Ревізії. Збірник другий/**

За ред. Т. Гундорової (2008/2012). Статті, розміщені в збірнику, дають змогу розширити уявлення про модернізм у різних європейських літературах, а також накреслюють парадигму нового прочитання модернізму, що складається після і внаслідок постмодернізму. Зокрема модернізм розглядається тут не лише як стильова формація і як дискурс, але і як епістемологічна антропологія, де центральними питаннями є ситуація екзилу, антиутопійне мислення, уявлення про культуру як музей, урбаністична тематика. Статті і розвідки збірника **“Постколоніалізм. Генерації. Культура”** (Наук. Т-во ім. Шевченка в Америці, Від. україністики Ін-ту слов'янської філології Вроцлав. ун-ту, Від. теорії літ. Ін-ту літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України; за ред. Т. Гундорової і А. Матусяк; 2016 р.) виводять на авансцену сучасних дискусій нових агентів – покоління і постколоніалізм. Мета цього збірника – застосовувати методологію постколоніальних студій для аналізу феномену поколінневої свідомості, проблеми, що набуває нового сенсу саме в аспекті постколоніальної і посттоталітарної критики. Зокрема автори обговорюють такі складні питання сучасного світу як місце і роль поколінневої свідомості в процесах переборення травматичного досвіду колоніального (тоталітарного) минулого; концепції генеративної пам'яті й конфлікти, спричинені розривом поколінь у сучасному постколоніальному романі; місце центрального й маргінального як символічних означників поколінневої свідомості; компаративний аналіз буремних двадцятих, радикальних шістдесятих, тихих двотисячних. **“Література на полі медій”** – найновіша збірка наукових праць відділу теорії літератури та компаративістики Інституту літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України (ред. Т. Гундорова, Г. Сиваченко, 2018 р.), яка стала наслідком зацікавлення співробітників відділу питаннями *інтермедіальності* та містить ряд статей, присвячених різним аспектам цього явища: електронній інтертекстуальності, різним видам екфразису, відеопоезії, екранізації літератури, співвідношенню синтезу та диференціації мистецтв. У центрі досліджень – література на полі медій і навпаки – медії на полі літератури. Мова про інтермедіальні адаптації, трансформації, інсценізації літератури на полі інших медій, а також про місце та роль інших медій у художньому просторі літературного тексту. Значним здобутком українського літературознавства стали монографії **“Літературна теорія і компаративістика”** (2005 р.) та **“Компаративістика й історія літератури”** (2007 р.) Д. Наливайка, **“Історія американської літератури ХХ століття”** (2012 р.) Т. Денисової, у яких запропоновано нові теоретико-методологічні підходи до аналізу літературних і культурних явищ.

Збірник **“Буття канону”**, що став результатом роботи відділу слов'янських літератур у 2011 – 2013 рр. (упоряд. Н. Сквіра, відп. ред. П. Михед; 2016 р.) присвячено дослідженню різних художніх явищ у слов'янських літературах в аспекті їх корелятивних зв'язків із канonom та історичної динаміки формування й оновлення канону. Головною ідеєю роботи стало виявлення прикметних особливостей та закономірностей історичного життя канону в різних слов'янських літературах та обґрунтоване доведення незнищенності класичної традиції (насамперед, її духовної наповненості, національної визначеності та ствердження гуманістичних цінностей). У центрі уваги вчених – літературні тексти, створені в зоні інтенсивного контакту слов'янських культур і передусім – української та російської, зокрема явищ, які в російській літературі отримали назву “українська школа”.

“Ізборник 2012 – 2016” (упор. В. Сулима; 2018 р.) складають дослідження й публікації пам'яток української літератури XI – XXI ст., підготовлені співробітниками Інституту літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України в рамках планової теми “Українська література: теоретичний, історико-літературний

та герменевтичний дискурс”, яка виконувалася в 2012 – 2016 рр. під науковим керівництвом академіка НАН України М. Жулинського. Результати наукових розробок, здійснених у зазначений період, так чи так знайшли свою реалізацію в уже опублікованих колективних працях, зокрема в перших чотирьох томах “Історії української літератури” у 12 тт. (2014 р., 2016 р.), в авторських монографіях та статтях різнопланової тематики й проблематики, оприлюднених співробітниками Інституту в наукових збірниках і часописах. Представлені в “Ізборнику 2012 – 2016” дослідження й тексти пам’яток засвідчують важливі тенденції розвитку сучасної філології в стінах академічної установи, де літературний процес традиційно відстежується на тисячолітньому історико-цивілізаційному обширі. Хронологічно статті “Ізборника 2012 – 2016” віддзеркалюють етапи розвитку української літератури, прокладаючи пунктирний ідейно-тематичний вектор від старожитніх текстів до постмодерних, цим самим розширюючи й увиразнюючи теоретичний, історико-літературний та герменевтичний дискурс пізнання української літератури.

“Українська література XIX – початку XX століття: художнє слово у поступі нації” (відп. за випуск Н. Левчик, 2014 р.) – збірник праць науковців відділу класичної української літератури, присвячений пам’яті Ольги Камінчук (1970 – 2013). Автори статей, що склали збірник, торкаючись творчості чільних постатей та вузлових питань розвитку нової української літератури від І. Котляревського й Є. Гребінки, поезії романтизму й Т. Шевченка – до набутку Лесі Українки й В. Винниченка, багатобічно показують величезний внесок українського письменства в процес націєтворення, переконливо доводять, що художнє слово на етапі літературної класики виступило одним із вирішальних чинників ствердження духовного, культурного, історичного буття нової України.

Тривалий час у рамках роботи Центру американістики виходили друком **“Американські літературні студії в Україні”** – збірник із літератури США, започаткований 2004 р. У 2016 р. опубліковано дев’ятий випуск цього видання **“Філософія творчості Генрі Джеймса: Український погляд”**, присвячений пам’яті відомого українського американіста, док. філолог. наук, професора, провідного наукового співробітника Інституту літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України Т. Денисової. Укладено ж його на основі матеріалів симпозиуму, присвяченого творчості Генрі Джеймса, що відбувся в Інституті літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України в грудні 2014 р. Книжку відкриває блок “In memoriam Тамари Наумівни Денисової”. Тут подано вступне слово науковиці “Щось на кшталт професійної сповіді” до її збірника **“Про літературу США: вибрані статті українського американіста часів Незалежності”** (2014 р.), бібліографічний покажчик її праць, блок “Українська джеймсіана: причинки до теми”, що містить нотатки Т. Денисової до її незавершеної статті “Проза Генрі Джеймса та його “Філософія творчості” в континуумі літератури США”.

Відділ рукописних фондів і текстології Інституту літератури видає унікальний академічний щорічник **“Спадщина: Літературне джерелознавство, текстологія”**, призначений для оприлюднення новітніх вітчизняних досліджень із текстології та літературного джерелознавства, а також коментованої першопублікації архівних джерел з історії українського письменства XIX – XX ст. та републікації з малодоступних дослідникам періодичних видань, бібліографічних матеріалів, оглядів нових надходжень до відділу рукописних фондів і текстології Інституту. За період 2012 – 2017 (томи VII–XI/XII) у “Спадщині” надруковано джерелознавчі та текстологічні дослідження про Марка Вовчка, П. Грабовського, Б. Грінченка, І. Дніпровського, М. Драгоманова, М. Йогансена, П. Куліша, Л. Курбаса, Є. Маланюка, А. Малишка, М. Рильського, М. Семенка, Лесю Українку, І. Франка, П. Чубинського, Т. Шевченка, Я. Щоголева; матеріали

про І. Борщака, М. Коцюбинського, В. Свідзінського, до історії ВАПЛІТЕ, журналів “Життя й революція”, “Молодняк”, “Нова генерація”; епістолярій І. Дніпровського та М. Пилинської, В. Дудка та М. Сиваченка, Є. Маланюка, К. Малицької, С. Тасіна (Гончарова), М. Хвильового, П. Чубинського; невідомі твори І. Багряного, С. Гулака-Артемівського, О. Влизька, М. Вороного, С. Голованівського, Л. Дмитерка, М. Доленґа, М. Драй-Хмари, М. Кічури, В. Леонтовича, Л. Могилянської, Д. Тася, М. Хвильового, М. Чернявського, Н. Щербини, Г. Шкурупія. Том X щорічника присвячено пам'яті Віктора Івановича Дудка, який був одним із засновників і першим редактором (томи I–II) цього видання, брав активну участь у формуванні редакційної політики. Випуск уміщує спогади колег про В. Дудка, ряд його статей, бібліографію його праць та джерелознавчі публікації науковців.

З'явилися друком дві частини четвертого випуску збірника **“Літературна компаративістика”**, започаткованого 2005 р. відділом компаративістики Інституту літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України під назвою “Імагологічний аспект сучасної компаративістики: стратегії та парадигми” (опубліковано 2012 р.).

Періодично виходить друком збірник **“Гоголезнавчі студії”** (спільне видання Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя та Інституту літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України), що містить статті, у яких висвітлено різні проблеми творчої спадщини М. Гоголя, україно- і російськомовна бібліографії тощо. Із часу заснування серії “Гоголезнавчі студії” у 1996 р. донині опубліковано 24 випуски цього видання.

У межах діяльності “Винниченкознавчої лабораторії” опубліковано п'ятий випуск **“Винниченкознавчих зошитів”** (2015 р.). За результатами роботи семінару із дослідження соцреалізму та соцреалістичної культури (керівник – д. філол. н. В. Хархун) вийшов друком третій випуск збірника **“Studia Sovietica: Хронологія радянської культури: константи й трансформації”** (2014 р.), який присвячено вивченню культурної історії радянської доби та тенденціям у її пострадянському осмисленні.

У межах роботи Центру германістики виходили друком збірники серії **“Понад кордонами. Студії німецькомовної літератури”**, а саме: “Центральні землі – коронні землі – межові землі” (упоряд. Є. Волощук, О. Чертенко та ін.; 2013 р.; вип. 3); “Гуллівер у Швейцарії”. Макс Фріш – інтелектуал на перехресті традицій і культур” (2012 р., вип. 4); “Мінотавр у лабіринті: творчість Фрідріха Дюрренматта між традицією та субверсією” (2015 р., вип. 5).

Співробітники Інституту за останні роки підготували численні коментовані публікації творів відомих українських та зарубіжних письменників. Найновіші з них – підготовлені, упорядковані, прокоментовані С. Гальченком – видання “Володимир Сосюра”, “Остап Вишня”, “Михайло Драй-Хмара”, “Григорій Косинка” (серія “Митці на прицілі”, видавництво “Фоліо”, 2018 р.), у яких читач познайомиться з ретельно, дбайливо дібраними, фахово проаналізованими творами знаних українських майстрів слова – маловідомими, а чи й зовсім невідомими, а також спогадами, оперативними документами, архівно-слідчими справами – документами трагічної доби, що їх оприлюднено вперше.

Вийшли друком окремі видання творів Тараса Шевченка: “Мала книжка”, “Більша книжка”, “Захалєвна книжка”, “Три літа”, “Кобзар”, факсимільні відтворення та репринтні видання його літературної та мистецької спадщини: “Альбом 1845 року”, “Чигиринський Кобзар і Гайдамаки” (упоряд. С. Гальченко).

Серед індивідуальних досліджень, які вийшли друком упродовж останніх п'яти років, варто передусім назвати: “Про літературу США: Вибрані статті українського американіста часів Незалежності” Т. Денисової, “Любіть Україну,

або Яку державу ми будемо?”, “З віків і на віки” В. Дончика, “Шевченко: джерелознавчі студії” В. Дудка, “Семіосфера Миколи Бажана: роздуми над творчістю Майстра” М. Кодака. Окремі з опублікованих у 2013 – 2018 рр.: “Післячорнобильська бібліотека. Український літературний постмодернізм”, “Транзитна культура: симптоми постколоніальної травми” Т. Гундорової, “Сюжет доби: дискурс шістдесятництва в українській літературі ХХ століття” Л. Тарнашинської, “Перше видання Шевченкових “Гайдамаків”: історія книжки” О. Федорука (усі – 2013 р.). 2014 р. вийшли друком: “Лірика Тараса Шевченка: аналізи й інтерпретації” Н. Чамати (за цю працю, а також за монографію “Дослідження з поетики: вірш, жанр, композиція” Н. Чаматі присуджено Премію імені І. Я. Франка 2017 р.), “Міфопоетика “Лісової пісні” Лесі Українки” Л. Скупейка, “Стихія в системі: європейська метафізична поезія XVII – першої половини ХХ ст.: мотивно-тематичний комплекс, поетика, стилістика” Т. Рязанцевої, “Святим дивом сяють храми Божі”: храми України в малярстві, поезії, прозі Шевченка” Л. Генералюк. 2015 р. з’явилися індивідуальні дослідження: “Слово на сторожі нації” М. Жулинського, “Історія тексту: джерелознавчі і текстологічні аспекти творчості П. Г. Тичини, В. М. Сосюри та Остапа Вишні” С. Гальченка, “Пострадянська жіноча проза як соціокультурний і літературний проект (на матеріалі російської літератури)” Г. Улюри. 2016 р. – “Актуальна література: пунктир-енциклопедія” К. Родика. Опубліковано 2017 р.: “Духовний будівничий України” М. Жулинського, “Спадщина Кобзаря Дармограя: джерела, типологія та інтертекст Шевченкових повістей” О. Бороня, “Мара Mundi: нариси про історію французької літератури мандрів” О. Романової, “Схід у дзеркалі романтизму: (імагологічна парадигма романтичного орієнталізму: на матеріалі західно- й східноєвропейських літератур кінця XVIII – XIX ст.)” І. Пупурс, “Шевченко – поет сучасний” – прочитання крізь призму шістдесятництва” Л. Тарнашинської. Монографія “Постколоніальні проєкції канадської прози” Н. Овчаренко побачила світ у 2018 р.

Вийшли друком праці молодих учених Інституту літератури, зокрема в межах проекту “Наукова книга” опублікували свої дослідження: “Метатекст поезії Тараса Шевченка та українська література: давня і нова доба” Є. Лебідь, “Японська еґо-проза ватакушішьоесецу: теорія, генеза, сучасний контекст” Ю. Осадча, “Повісті Бориса Грінченка “Серед темної ночі” та “Під тихими вербами”: історія текстів і тексти в історії” Д. Єсипенко, “Щоденник” (1911 – 1951) Володимира Винниченка: художньо-онтологічні моделі” О. Матвєєва, “Михайло Новицький – шевченкознавець” Г. Карпінчук; а також побачили світ монографії: “У межах чи поза межами? Творчість Вільяма Стайрона в контексті художніх пошуків новітньої доби” О. Дубініної, “Проза Віри Вовк: виміри сакрального” Ю. Григорчук, “Творча історія поезій у прозі Василя Стефаника” В. Єрмак, “Бачити, щоб бути побаченим: реаліті-шоу, реаліті-роман та революція онлайн” О. Михеда.

Інститут літератури щорічно є безпосереднім організатором та співорганізатором наукових всеукраїнських, міжнародних, зарубіжних конференцій, симпозіумів, семінарів, круглих столів, різноманітних виставок, науково-популяризаторських заходів.

Традиційно в Інституті літератури відбуваються Текстологічні читання пам’яті М. Сиваченка (керівник – к. філол. н. Г. Бурлака), Міжнародні міждисциплінарні теоретичні симпозіуми й Теоретико-методологічні семінари (керівник – д. філол. н., член-кор. НАНУ Т. Гундорова). У відділі теорії літератури проведено сім Міжнародних теоретико-методологічних симпозіумів, зокрема “Література в колі медій: інтермедійне поле художніх практик, рецептивні стратегії, синтез мистецтв” 2013 р.; “Батьки і діти: генераційний фактор і можливості постколоніальних студій в літературах Центрально-Східної

Європи і Балкан” 2014 р., “Словесне і зорове: візуальні медіації в літературі”; 2016 р.), шевченкознавчі семінари (керівник – д. філол. н. О. Боронь), заходи наукових Центрів Інституту. Із 2015 р. двічі на рік відбуваються семінари Центру дослідження літератури фентезі (керівник – д. філол. н. Т. Рязанцева), засідання Центру дослідження проблематики українського шістдесятництва (керівник – д. філол. н. Л. Тарнашинська). 2018 р. в Інституті літератури створено Центр дослідження життя й творчості Пантелеймона Куліша (керівник – к. філол. н. О. Федорук), заходи якого нині спрямовано на підготовку гідного відзначення 200-ліття від дня народження П. Куліша у 2019 р. Що два роки відбуваються Міжнародні конференції молодих учених та Наукові семінари для молодих учених на пошану Н. Зборовської. Із 2017 р. в Інституті літератури засновано спільний із НСПУ та Національним музеєм літератури України проект “Літературні меридіани”, заходи якого – обговорення нових творів сучасних письменників, авторські презентації тощо – відбуваються щомісяця в Музеї літератури. Із 2017 р. у відділі теорії літератури працює “Віршознавчий семінар” (керівники – д. філол. н. Н. Костенко, к. філол. н. Н. Гаврилук).

Упродовж 2014 – 2015 рр. Інститут літератури став організатором багатьох масштабних всеукраїнських та міжнародних заходів, які широко висвітлювалися у вітчизняних та зарубіжних ЗМІ. Передусім ідеться про культурні події, пов’язані із **200-літнім ювілеєм Тараса Шевченка**. Проведено низку заходів в Україні за участю понад 100 зарубіжних учених, зокрема, спільно з Київським національним університетом імені Тараса Шевченка – дві міжнародні наукові конференції, присвячені 200-літтю Т. Шевченка, спільно з Черкаським національним університетом імені Богдана Хмельницького – Всеукраїнський форум “Свою Україну любіть” та науковий конгрес у його рамках (19 – 22 травня 2014 р.), а також наукові зібрання у США (Нью-Йорк, Кембридж), Канаді, Росії (Москва, Петербург), Казахстані, Словаччині.

Однією з форм популяризації досягнень академічного літературознавства стали презентації видань Інституту за участі масмедіа. Буремного революційного 2014 р. особливого резонансу набули презентації різноманітних шевченківських видань (Шевченківська енциклопедія, низка репринтних видань, “Кобзарі” різними мовами світу, 10–12 томи Повного зібрання творів Тараса Шевченка), перші томи нової академічної “Історії української літератури” у 12 томах.

Інститут літератури зброєю слова відгукується на болісні травматичні події на Сході України, анексію Криму, війну. На підтримку окупованому Криму зазвучала антологія “Крим, який ми любимо” (упоряд. Л. Тарнашинська, 2016 р.). У серії “Бібліотека українського воїна” вийшли друком *книжки в камуфляжі*: “Кобзар” (2014, 2016 рр.), “Зброєю сміху: український народний гумор”, “Василь Симоненко. “Ишов солдат...” Вибране”, “Дмитро Павличко. Пам’ять”, “Юрій Мушкетик. Вірую в правду”, “Юрій Липа. Суворість”, “Андрій Малишко. Україно моя!” (2015 р.) – видання, підготовлені к. філол. н. С. Гальченком. У складі групи митців к. філол. н. О. Михед виступив куратором дослідження “Міфологема міста” (урбаністично-соціальний проект “Метамісто: Схід”, організатор – “ГО Garage Gang”), який реалізовувався в шести містах Донецької та Луганської області в 2016 – 2017 рр. Молоді учені Інституту літератури в рамках роботи заходів “Дні науки” та “Наукові пікніки” проводять майстер-класи літературного спрямування для дітей-переселенців із зони АТО.

У плані координації наукової роботи з літературознавства Інститут співпрацює з рядом вищих навчальних закладів України та зарубіжжя на рівні угод, якими передбачено зокрема проведення спільних наукових конференцій: з Київським національним університетом імені Тараса Шевченка, Національним університетом “Києво-Могилянська академія” (з 2009 р.), Київським інститутом “Слов’янський університет” (Київський славістичний університет; з 1999 р.),

Східноєвропейським національним університетом імені Лесі Українки (лабораторія з вивчення життя і творчості Лесі Українки, з 1997 р., Центром з вивчення життя і творчості Лесі Українки; 2006 р. створено спільний для МОН та НАНУ Інститут Лесі Українки), Чернівецьким національним університетом імені Юрія Федьковича (дослідний центр “Біблія і культура”), Черкаським національним університетом імені Богдана Хмельницького (центр шевченкознавства, з 1999 р.), Ніжинським державним університетом імені Миколи Гоголя (винниченкознавча лабораторія, гоголезнавчий центр, з 2002 р.), Центральноукраїнським державним педагогічним університетом імені Володимира Винниченка (центр дослідження української літературної діаспори, з 1999 р.), Класичним приватним університетом (Запоріжжя; лабораторія ренесансних студій, з 1998 р., Український міжуніверситетський науково-дослідницький шекспірівський центр), Бердянським державним педагогічним університетом (Науково-дослідний інститут слов'янознавства та компаративістики, 2007), Київським університетом імені Бориса Грінченка (з 2012 р.), Переяслав-Хмельницьким державним педагогічним університетом імені Григорія Сковороди (центр сковородинознавства), Національним музеєм літератури України (з 1993 р.) та іншими інституціями. Спільно з цими та іншими вищими навчальними закладами України Інститут виступив співорганізатором як щорічних наукових конференцій, що мають тривалу традицію, так і ювілейних, наукових заходів, присвячених тим чи тим актуальним проблемам літературознавства тощо.

Інститут літератури співпрацює із **зарубіжними науковими інституціями**: з Інститутом літературних досліджень Польської АН, Інститутом літератури Болгарської АН, з Українською Вільною Академією наук у США, Українським Історичним Товариством у США, Українським Вільним Університетом (Мюнхен). Продовжувалося співробітництво між Інститутом літератури та Центром славістичних досліджень Паризького університету Сорбонна, розвивалися зв'язки між Інститутом літератури та посольствами скандинавських країн, координувалася робота Міжнародної асоціації українців. 2016 р. Інститутом літератури укладено “Меморандум про співпрацю” із Університетом Ф. Палацького в Оломоуці (24 травня 2016 р.; Чехія); “Меморандум про співпрацю” з Інститутом літератури та мистецтва в Белграді (15 червня 2016 р.; Сербія); укладено “Договір про співпрацю” з Інститутом літератури болгарської академії наук (м. Софія, Болгарія; 1 червня 2016 р.); триває трирічний (2017 – 2019 рр.), спільний з Інститутом словацької літератури Словацької АН дослідницький проект “Національна і культурна ідентичність у словацькій і українській літературах ХІХ – початку ХХ ст.”.

Реалізуючи двосторонню угоду про співробітництво з Інститутом літературних досліджень Польської АН, науковці Інституту брали участь у конференціях та стажуваннях у Польщі. Співробітники установи читали курси лекцій, мали окремі наукові виступи в університетах США, Німеччини, Італії, Польщі, Чехії та РФ.

Тривалий час при Інституті літератури активно працював Центр германістики під керівництвом д. філол. н. Є. Волощук та за активної участі к. філол. н. О. Чертенка; у рамках наукового співробітництва між Інститутом літератури та Берлінським вільним університетом, іншими зарубіжними інституціями проведено численні наукові конференції, семінари, здійснено стажування, міжнародні літні школи, видано збірники праць, втілено задуми наукових програм “Партнерство між інститутами германістики”, “Програма ім. Володимира Адмоні” (2012 р.), “Міждисциплінарні дослідження зон культурного відчуження і помежів'я у полі взаємодії російської української та європейської (німецької та австрійської) філософії та літератури ХХ – ХХІ сторіч” (2014 р.) тощо. У рамках

роботи Центру американських літературних студій (ЦАЛС), очолюваного д. філол. н. Т. Денисовою, проведено численні наукові конференції та семінари, симпозиуми, круглі столи, презентації, засідання Школи ЦАЛСу, видано наукові збірники.

В Інституті триває робота Центру досліджень літератури, мови та культури Японії, Китаю та Кореї (керівник – к. філол. н. Ю. Осадча).

На замовлення МОН України щорічно Інститут як провідна літературознавча інституція в Україні здійснює експертизу рукописів навчальних підручників. На замовлення МОН України та Малої академії наук – експертизу наукових робіт учнів МАН з української та зарубіжної літератури, на замовлення університетів МОН України науковці Інституту щорічно виступають науковими експертами (опонентами) докторських та кандидатських дисертацій.

В Інституті працює наукова рада з проблеми “Класична спадщина і сучасна художня література” (голова – акад. НАНУ М. Сулима), яка здійснює експертизу тем докторських та кандидатських дисертацій.

Продовжувала працювати Спеціалізована вчена рада Д 26.178.01 Інституту літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України.

Співробітники Інституту беруть активну участь як експерти, координатори, керівники в багатьох наукових, освітніх, педагогічних, просвітницьких, літературно-мистецьких подіях та проектах. Зокрема вони є членами журі літературних, літературно-мистецьких премій, конкурсів (співробітник Інституту літератури К. Родик започаткував та довгі роки опікується проектом “Книга року”; понад 30 науковців установи є постійними експертами цього рейтингу), членами експертних рад, атестаційних, екзаменаційних комісій, спеціалізованих Вчених рад із захисту дисертацій. За програмами, а також підручниками, посібниками та хрестоматіями з української та зарубіжної літератури авторства співробітників Інституту навчаються школярі та студенти України. Щороку здійснюється вагома робота з удосконалення шкільних програм із української літератури для 5–9, 10–11 класів загальноосвітніх навчальних закладів (д. філол. н. Р. Мовчан – керівник двох міжвідомчих груп МОН України, робочої групи Інституту). Співробітники Інституту беруть участь як консультанти, члени журі в учнівських та студентських літературних конкурсах, олімпіадах, захистах робіт учнів МАН, читають лекційні курси, виступають із окремими науковими доповідями, лекціями у вищих навчальних закладах України та зарубіжжя, у загальноосвітніх школах, беруть участь у науково-практичних заходах (конференціях, семінарах, круглих столах), організованих спільно із освітянами.

До вищих державних органів України – Адміністрації Президента України, Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України, Міністерства освіти і науки України, Міністерства культури України, КМДА науковцями Інституту літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України підготовлено десятки пропозицій, аналітичних матеріалів, експертних висновків із гуманітарної проблематики. Зокрема це такі, що стосуються навчальних концепцій і програм для шкіл та вищих навчальних закладів з української та зарубіжної літератури, а також державних програм відзначення ювілеїв видатних діячів вітчизняної науки та культури.

Співробітники відділу рукописних фондів і текстології Інституту широко співпрацюють із музеями, бібліотеками, ЗМІ Києва та України, надають послуги в організації виставок раритетних архівних матеріалів, у зйомках фільмів, передач науково-популярного характеру. Постійно здійснюється консультування, видача архівних матеріалів Інституту відвідувачам установи: науковцям, аспірантам, докторантам Інституту, інших установ НАН України, викладачам і студентам вищих навчальних закладів України та зарубіжжя,

працівникам творчих спілок, музеїв, громадських установ, ЗМІ. Працівники науково-інформаційного відділу здійснюють науково-інформаційну консультативну, бібліографічну роботу, упорядковують виставки книжкових (спільно з відділом рукописних фондів і текстології – рідкісних книжкових та рукописних матеріалів Інституту), підтримують веб-сайт Інституту¹, постійно поповнюючи його інформацією про актуальні події, заходи Інституту, даними про нові книжкові надходження тощо.

Інститут літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України як наукова академічна установа популяризує результати своєї наукової роботи – бере участь у фахових дискусіях на різноманітних наукових заходах: конференціях, симпозіумах, форумах, виставках матеріалів Інституту в музеях Києва та України, на сторінках літературознавчих фахових видань України та зарубіжжя.

Установа має власний науково-теоретичний академічний журнал “Слово і Час”, відкритий для висвітлення найрізноманітніших поглядів і тем. Часопис є науковою трибуною для багатьох українських та зарубіжних учених. “Слово і Час” заснований у січні 1957 р. (“Радянське літературознавство”) як періодичний друкований орган Інституту літератури ім. Т. Г. Шевченка та Спілки письменників України. Нині журнал відіграє значну роль в актуалізації наукових проектів Інституту. Вийшли друком систематичні покажчики змісту за 1990 – 1999 та 2000 – 2007 рр., створена електронна база часопису за 1938 – 1996 рр., яка постійно оновлюється.

Інститут для популяризації своєї діяльності в Інтернет-мережі має:

- власний веб-сайт;
- сторінку на сайті НАН України;
- сторінку Інституту літератури у соціальній мережі Фейсбук;
- окремі сторінки відділів Інституту, наукових Центрів на Фейсбуці.

Інститут літератури виступив одним із співзасновників **навчально-освітнього порталу “Тарас Шевченко”** (спільний проект із Малою академією наук України та Інститутом телекомунікацій і глобального інформаційного простору НАН України). Співробітники відділу рукописних фондів і текстології взяли посутню участь у наповненні бази даних порталу матеріалами з особового фонду Т. Г. Шевченка.

Водночас співробітники Інституту є активними дописувачами мережових контентів популярних та авторитетних у літературознавчих колах часописів, які мають власні інтернет-сторінки. Науковці установи постійно розміщують інформацію про свої монографії, виступи, презентації, інтерв'ю тощо на сайтах вищих навчальних закладів України, видавництвах, музеїв, літературно-мистецьких, громадських об'єднань.

Інститут літератури сприяє всебічному залученню **наукової молоді** до виконання дослідницьких проектів й забезпечує молодим ученим наукову підтримку на рівні консультування, організації лекцій, семінарів, творчих зустрічей, використовує найрізноманітні чинники (стипендії, гранти, премії для молоді від НАН України). В установі успішно функціонує Рада молодих учених, яка здійснює наукову координацію діяльності молодих співробітників, ефективно співпрацює з такими ж радами з інших академічних та університетських установ. Голова Ради молодих учених Інституту к. філол. н. Л. Бербенець, інші молоді учені установи брали участь у роботі РМУ НАН України з редагування та вдосконалення проекту Закону України “Про наукову і науково-технічну діяльність”, проекту Закону України “Про державний бюджет України на 2016 рік”, наказів МОН (зокрема “Про опублікування результатів дисертацій на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата наук” від 2012 р.

¹<http://www.ilnan.gov.ua>

тощо). Молоді учені Інституту є співорганізаторами, активними учасниками таких заходів, спрямованих на популяризацію науки в Україні, як “Дні науки”, “Наукові пікніки”. Літературознавчі “Дні науки” вже стали традиційними заходами, які відбуваються в Інституті літератури, в інших установах НАН України від 2015 р. Молоді вчені виголошують наукові доповіді, проводять майстер-класи також у межах роботи “Наукових пікніків” (упродовж 2015 – 2018 рр.). Зрозумілою, цікавою мовою гри, експерименту, натхненно і талановито молоді науковці Інституту літератури відкривають дітям, їхнім батькам те, якою цікавою є література України, якою привабливою та захопливою може бути наука про літературу. Що два роки Інститут літератури проводить Міжнародну конференцію молодих учених. Із 2000 р. опубліковано двадцять чотири збірники праць за результатами цього наукового заходу: “Літературознавчі обрії: праці молодих учених”. Після вчасного та успішного захисту дисертацій молоді науковці Інституту літератури мають змогу працювати та творчо розвиватися в установі, ініціювати, впроваджувати й апробувати власні наукові проекти, мають можливість видати свою наукову монографію на основі дисертації.

Нині для установи нагальною є потреба розширення актуальних напрямків літературознавчих досліджень, які, на жаль, занепадають: славістика, зокрема полоністика, балканістика; література національних меншин: кримськотатарська, російська; європейських країн: Франції, Німеччини, Англії, Скандинавії та ін., літератури США та Латинської Америки, літератури Австралії, Близького та Далекого Сходу тощо. Розширення не лише тематичних напрямків, а й наукових, передусім інтердисциплінарних методів дослідження є пріоритетним завданням сучасної наукової установи, що потребує модернізації її структури, створення нових підрозділів.

Наукова перспектива дослідницької стратегії та профілю Інституту зорієнтована на його поступальний розвиток з постійним нарощенням якісного й кількісного кадрового потенціалу, розширенням спектру наукових досліджень від класичної до сучасної літератури, збільшенням обсягів видавничої продукції, урізноманітненням літературознавчих підходів та методик, модернізацією наукових практик, тенденцій наукового, зокрема міжнародного, співробітництва, оптимізацією сучасної репрезентації установи через ЗМІ, інтернет-ресурси, власний веб-сайт, апробацією наукових методів, налагодженням наукової комунікації між ученими (конференції й спільні семінари).

Перспективними планами стратегічного розвитку установи відповідно до мети, цілей і напрямів її діяльності є виконання науково-дослідних робіт, всебічне вивчення української та світової літератури; розвиток найновіших напрямів сучасного теоретико-літературного знання – постколоніальних, гендерних студій, студій масової культури, поповнення, збереження, вивчення та публікація рукописної спадщини українських письменників, зокрема:

- завершення видавничого проекту академічна “Історія української літератури” у 12 томах;
- завершення багатотомного проекту “Франківська енциклопедія”;
- підготовка кількатомної “Української літературної енциклопедії”;
- підготовка “Повного зібрання творів” Лесі Українки у 16 томах;
- підготовка енциклопедії “Слова о полку Ігоревім”;
- підготовка “Повного зібрання творів” Пантелеймона Куліша
- відновлення серії “Бібліотека української літератури”.

Отримано 26 жовтня 2018 р.

м. Київ